

Ehdotus	A 1956/UKK
Tekijä	Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta
Käsittelijä	Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

A 1956/UKK Valiokuntaehdotus ammatillisten koulutusten pohjoismaisesta komiteasta

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että asetetaan ammatillisten koulutusten pohjoismainen komitea.

Taustaa

Pohjoismailla on työmarkkina-alalla edessään suuria haasteita, jotka liittyvät työvoiman saatavuuteen ja osaavan työvoiman puutteeseen alan ammattilaisten ikääntyessä, kun samalla yhä useammalta nuorelta puuttuu sekä koulutus että työ. Miten Pohjoismaat kohtaavat kyseiset haasteet yhteispohjoismaisten työmarkkinoiden avulla?

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ja Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunta ovat pyrkinet aktiivisesti etsimään ratkaisuja siihen, mitä pohjoismaisella tasolla voidaan tehdä ammatillisten koulutusten vetovoiman parantamiseksi ja alakohtaisen sääntelyn aiheuttamien esteiden poistamiseksi, jotta ammattikoulutuksen saaneet voivat työskennellä toisessa Pohjoismaassa.

Työn tuloksena keväällä 2022 järjestettiin muutamia ajatuspajoja, syksyllä 2022 julkaistiin raportti *Houkuttelevat ammatilliset koulutukset Pohjoismaissa*¹ ja 28.–29. maaliskuuta 2023 Haaparannalla ja Ylitorniolla järjestettiin konferenssi ammattikoulutetun työvoiman metsästyksestä Pohjoismaissa. Konferenssissa poliitikot tapasivat työntekijä- ja työnantajajärjestöjen edustajia sekä koulutuslaitosten ja Nuorten Pohjoismaiden neuvoston edustajia ja asiantuntijoita pohjoismaisista laitoksista ja ulkopuolisista järjestöistä. Konferenssin tavoitteena oli keskustella perusteellisesti raportissa esitellyistä ratkaisuehdotuksista ja antaa ehdotuksia jatkotoimenpiteistä.

¹ [Houkuttelevat ammatilliset koulutukset Pohjoismaissa \(diva-portal.org\)](https://diva-portal.org)

Ammatillisten koulutusten pohjoismainen komitea. Ajatuksena on, että komitea toimisi pohjoismaisten aloitteiden ja muiden raportissa esitettyjen suositusten vetäjänä ja koordinoijana. Kyse voi olla osaamisen tasapainon kartoittamisesta Pohjoismaissa eli siitä, koulutammeko osaajia niihin ammatteihin, joilla on kysyntää eri aloilla; sen analysoimisesta, miten ammattikoulutukset ovat rakentuneet Pohjoismaissa; koulutuksen läpäisyasteesta ja koulutuksen keskeyttäneistä; sukupuolten epätasapainosta koulutuksessa; työllistymisen nopeudesta koulutuksen jälkeen; ammattikoulutusten rahoituksesta verrattuna teoreettisen koulutuksen rahoitukseen sekä täydennyskoulutuksen ja osaamisen kehittämisen tarpeesta. Tällaiset analyysit antavat tarpeellista tietoa siitä, missä suurimmat haasteet piilevät, ja miten ratkaisuja ja ratkaisuehdotuksia voitaisiin jakaa maiden välillä. Pohjoismainen komitea voisi tarkastella myös haastetta, joka koskee täydennyskoulutuksen ja osaamisen kehittämisen tarvetta eri aloilla.

Konferenssissa oltiin yhtä mieltä siitä, että:

- Komiteassa tulee olla työnantaja- ja työntekijäpuolen sekä koulutuslaitosten edustus.
- Kohderyhmä, nuoret, tulee olla edustettuna esimerkiksi työryhmissä.
- Komitealla tulee olla päätöksentekovalta.
- Tarvitaan kunnianhimoinen kokoussuunnitelma, johon kuuluvat alueelliset vierailut.
- Komitean tulee tehdä arvio ammatillisten koulutusten investointitarpeista.

Valiokunnan näkemykset

Pula ammattikoulutetusta työvoimasta on suuri haaste Pohjoismaissa. Jo tällä hetkellä monilla yrityksillä on vaikeuksia rekrytoida koulutettua työvoimaa, ja haasteet tulevat vain kasvamaan. Analyysit osoittavat, että Pohjoismaista saattaa puuttua useampi satatuhatta ammattikoulutuksen saanutta työntekijää 10–15 vuoden kuluessa. Esimerkiksi Tanskassa tulee Tanskan työväenliikkeen elinkeinoneuvoston mukaan puuttumaan 99 000 ammattikoulutettua työntekijää vuonna 2030², kun taas Ruotsin elinkeinoelämän keskusliitto arvioi, että Ruotsissa on 290 000 ammattikoulutetun työntekijän vaje vuonna 2035, mikäli kehitystä ei käännetä³.

Mikäli kehitystä ei onnistuta kääntämään, tulevat yhteiskunnalliset seuraukset olemaan suuret. Pula ammattikoulutetusta työvoimasta vaikeuttaa muun muassa vihreän siirtymän toteutumista, sairaalatoimen vahvistamista ja uusien teknologioiden kehittämistä. Tällöin Pohjola ei myöskään pysty lunastamaan pääministerien visiota

² Damm, Emilie Agner; Jensen, Troels Lund; Hansen, Freja Thim: Danmark mangler 99.000 faglærte i 2030 (AE - Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2021)

³ Näringsliv: Framtidens yrkesutbildning - Ge branscherna makten (Svenskt Näringsliv, 2022)

vihreästä, kilpailukykyisestä ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta. Jotta vision tavoitteet pystytään saavuttamaan, on yrityksillä ja organisaatioilla yksinkertaisesti oltava saatavilla oikeanlaista työvoimaa.

Ammattikoulutusten vähäinen vetovoima on hyvin tiedossa oleva haaste, johon maat pyrkivät puuttumaan eri hankkeiden avulla kansallisella, alueellisella ja kunnallisella tasolla. Nyt kaivataan aloitteita, joissa eri Pohjoismaiden ratkaisuja ja parhaita käytäntöjä sovitettaisiin yhteen maiden rajojen yli.

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta katsoo, että nyt on aika koota pohjoismaiset voimat yhteen kehityskulun kääntämiseksi. Tarvitaan pohjoismainen alusta, jossa maiden toimijat voivat tehdä rakentavaa ja tehokasta yhteistyötä kyseisten ongelmien voittamiseksi. Konkreettisenä askeleena tulee perustaa ammatillisten koulutusten pohjoismainen komitea, jossa työmarkkinaosapuolten, ammattikoulutusten ja nuorisojärjestöjen edustajat kohtaavat Pohjoismaiden ministerineuvoston johdolla kerran tai kahdesti vuodessa keskustellakseen siitä, mitkä aloitteet ja kartoitukset tulee käynnistää edellä hahmoteltujen esimerkkien mukaisesti. Komitean tehtävänä olisi myös seurata aloitteiden toteutumista ja jakaa tietoa ja kokemuksia kansallisista aloitteista. Komitealla tulee siksi olla budjetti tarpeellisten aloitteiden ja kartoitusten käynnistämiseksi.

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta katsoo, että tämän ehdotuksen myötä voidaan saavuttaa todellista pohjoismaista hyötyä. Ammattikoulutusten rakenne vaihtelee Pohjoismaiden välillä, ja siksi myös haasteet vaihtelevat maasta toiseen. Ei ole olemassa yhtä ratkaisua, joka sopisi kaikille. Maat voisivat kuitenkin oppia toistensa parhaista käytännöistä eri ongelmien osalta.

Valiokunta kannattaa Pohjoismaiden ministerineuvoston aloitetta *Vocational education and training of the present – a joint Nordic initiative 2023–25*, joka käynnistettiin Pohjoismaiden neuvoston kanssa tehdyn budjettikompromissin yhteydessä. Valiokunta katsoo, että ehdotus ammatillisten koulutusten pohjoismaisesta komiteasta täydentää tätä aloitetta. Valiokunnan mukaan komitealla on isompi painoarvo, ja sillä tulee olla pitkän aikavälin mandaatti ja mahdollisuus tarkastella useampia toimenpiteitä kuin mitä ministerineuvoston aloitteessa on luonnosteltu.